ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΡΓΙΛΟ

Δημητρία Μαλαμίδου
Αρχαιολόγος
ΙΗ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

Η Άργιλος είναι η αρχαιότερη ελληνική αποικία στη θρακική ακτή, μια από τις πόλεις που ίδρυσαν οι Άνδριοι γύρω στα 655 π.Χ.[1] (εικ. 1). Η Άκανθος,[2] τα Στάγειρα[3] και η Σάνη[4] είναι οι υπόλοιπες αποικίες τους στη Χαλκιδική.[5] Πρώτος ο P. Perdrizet, το 1883, ταύτισε τη θέση της Αργίλου με το λόφο «Παλαιόκαστρο», περίπου 4 χλμ. δυτικά των εκβολών του Στρυμόνα, βασιζόμενος στην περιγραφή της πορείας των Περσών από τον Ηρόδοτο. Οι P. Collart και P. Devambez την επισκέφθηκαν το 1930, ενώ σωστικές ανασκαφές από τη δεκαετία του '70 έως και σήμερα έχουν δώσει στοιχεία για τα νεκροταφεία της πόλης.[6] Η συστηματική έρευνα της Αργίλου άρχισε το 1992.[7]

1. Χάρτης της περιοχής των εκβολών του Στρυμόνα και η θέση της Αργίλου.

Η μελέτη των ευρημάτων στην Άργιλο δίνει την ευκαιρία να γνωρίσουμε καλύτερα τη διαδικασία της ίδρυσης, της οργάνωσης και της ανάπτυξης των ελληνικών αποικιών στα θρακικά παράλια. Όπως φαίνεται και από τα αρχαιολογικά δεδομένα που έρχονται κάθε χρόνο στο φως, η εξαιρετική στρατηγική θέση της Αργίλου στο μυχό του Στρυμονικού κόλπου τη βοήθησε να πρωταγωνιστήσει στην εμπορική δραστηριότητα του βόρειου Αιγαίου και της θρακικής ενδοχώρας. Οι γραπτές πηγές επιτρέπουν να εννοηθεί ότι η πόλη γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη, τουλάχιστον μέχρι τη στιγμή της ίδρυσης της Αμφίπολης το 437 π.Χ. Πράγματι, η Άργιλος ήδη μέσα στον 6ο αιώνα π.Χ. ίδρυσε με τη σειρά της δύο αποικίες, την Τράγιλο, στην ενδοχώρα της Βισαλτίας, και το Κερδύλλιον, πάντα στα δυτικά του Στρυμόνα, μερικά χιλιόμετρα βορειοανατολικά από τη θέση της ίδιας της πόλης. Ως μέλος της πρώτης αθηναϊκής συμμαχίας πλήρωνε 10,5 τάλαντα, ποσό που δηλώνει ότι εξακολουθούσε να ακμάζει μέχρι και τα μέσα του 5ου αιώνα. Η ίδρυση της Αμφίπολης σήμανε την αρχή της παρακμής για την Άργιλο, ενώ μετά την κατάκτησή της από τον Φίλιππο Β΄, το 357 π.Χ., εγκαταλείπεται με εξαίρεση την κορυφή του λόφου, όπου εγκαθίσταται κατοικία-πύργος με ελαιοτριβείο στον κάτω όροφο.

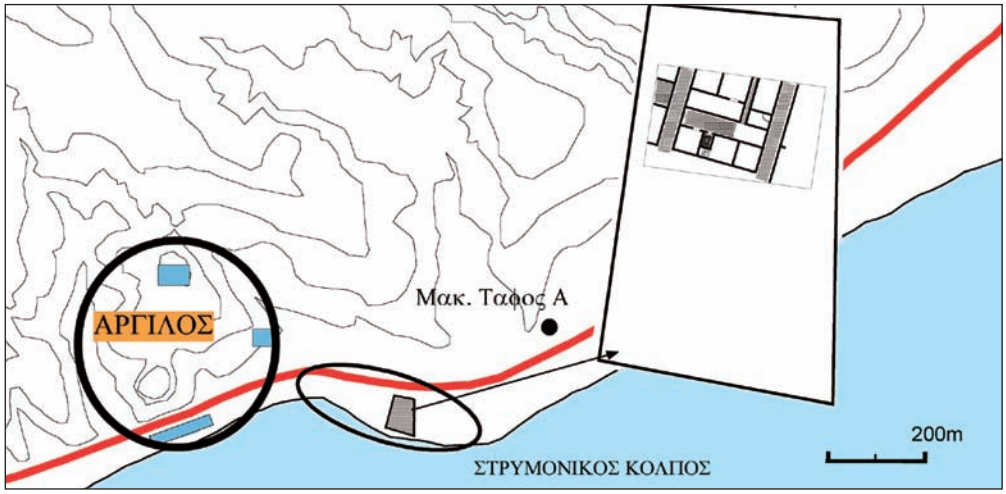

2. Τοπογραφικό διάγραμμα της Αργίλου: σημειώνεται σε κύκλο ο λόφος Παλαιόκαστρο και οι τρεις ανασκαφικοί τομείς. Ανατολικότερα η θέση του πεδινού τομέα της πόλης.

Η συστηματική έρευνα της πόλης εντοπίζεται σε τρεις τομείς, αυτόν του «λιμανιού» κοντά στη θάλασσα, τον νότιο τομέα,

3. Άργιλος: κάτοψη του νοτιοανατολικού τομέα.

στη νοτιοανατολική παρειά του λόφου, και τον τομέα της ακρόπολης, στην κορυφή του λόφου (εικ. 2). Ίχνη της πρώτης εγκατάστασης του ελληνικού πληθυσμού έχουν βρεθεί τόσο στην κορυφή του λόφου όσο και στον τομέα του «λιμανιού». Στον τελευταίο μάλιστα έχει διαπιστωθεί στρωματογραφικά και η ύπαρξη προαποικιακού οικισμού με ελαφρές πηλόκτιστες κατασκευές και θρακική κεραμική. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι δεν υπάρχουν στοιχεία βίαιου τέλους αυτού του θρακικού οικισμού. Αυτό σημαίνει ότι οι Έλληνες άποικοι πιθανότατα εγκαταστάθηκαν ειρηνικά και συγκατοίκησαν για αρκετό διάστημα με τους ντόπιους.

Η πόλη αναπτύχθηκε έτσι κι αλλιώς πολύ γρήγορα μέσα στον 6ο αιώνα. Οι ανασκαφές στον νότιο τομέα αποκάλυψαν μια συνοικία με οικίες αλλά και κτίρια πιθανόν δημόσιου χαρακτήρα εκατέρωθεν ενός πλακόστρωτου δρόμου με πλάτος 5 μέτρα, προφανώς ενός από τους κεντρικούς δρόμους της πόλης που θα οδηγούσε από το λιμάνι προς την ακρόπολη (εικ. 3). Η εντυπωσιακή διατήρηση των αρχιτεκτονικών λειψάνων με λιθόκτιστους τοίχους που σώζονται σε ύψος ακόμη και τεσσάρων μέτρων βεβαιώνουν την ύπαρξη διώροφων οικοδομών χτισμένων βαθμιδωτά στην πλαγιά, με ακανόνιστο πολεοδομικό σύστημα. Τα οικοδομήματα αυτής της συνοικίας, όπως και αυτά της ακρόπολης, καταστράφηκαν στο τέλος του 6ου ή στις αρχές του 5ου αιώνα π.Χ., ίσως από το πέρασμα των Περσών. Ξαναχτίστηκαν όμως αμέσως, και

4. Άργιλος: γενική άποψη του νοτιοανατολικού τομέα από ανατολικά.

μάλιστα μερικά από αυτά επεκτάθηκαν. Για παράδειγμα, το κτίριο Α κτίστηκε για πρώτη φορά στα μέσα του 6ου αιώνα ως μονόχωρο, ενώ στη φάση της ανακατασκευής του στο τέλος του 6ου ή στις αρχές του 5ου αιώνα απέκτησε άλλους δύο χώρους, πλησιάζοντας περισσότερο στον τύπο της οικίας «με παστάδα». Λίγο πιο πάνω στην ίδια πλευρά του δρόμου, το κτίριο Ε έχει το διπλάσιο πλάτος από αυτό του κτιρίου Α. Ένας μεγάλος ορθογώνιος χώρος δίνει πρόσβαση σε δύο άλλους μεγάλους χώρους στο βάθος. Στον έναν από αυτούς υπάρχει μεγάλη εστία στο κέντρο και μια μπανιέρα εγκατεστημένη στη γωνία. Η μορφή του κτιρίου είναι επίσης τυπική των ελληνικών αρχαϊκών οικιών.[8] Στη συνέχεια της πλατιάς πλακόστρωτης οδού, καθώς αυτή ανηφορίζει προς την ακρόπολη, αποκαλύφθηκαν νέα παρόμοια οικοδομήματα, τα οποία όμως μέχρι στιγμής είτε έχουν ανασκαφεί μερικώς είτε δεν σώζονται στο σύνολό τους (B, C, F, G).

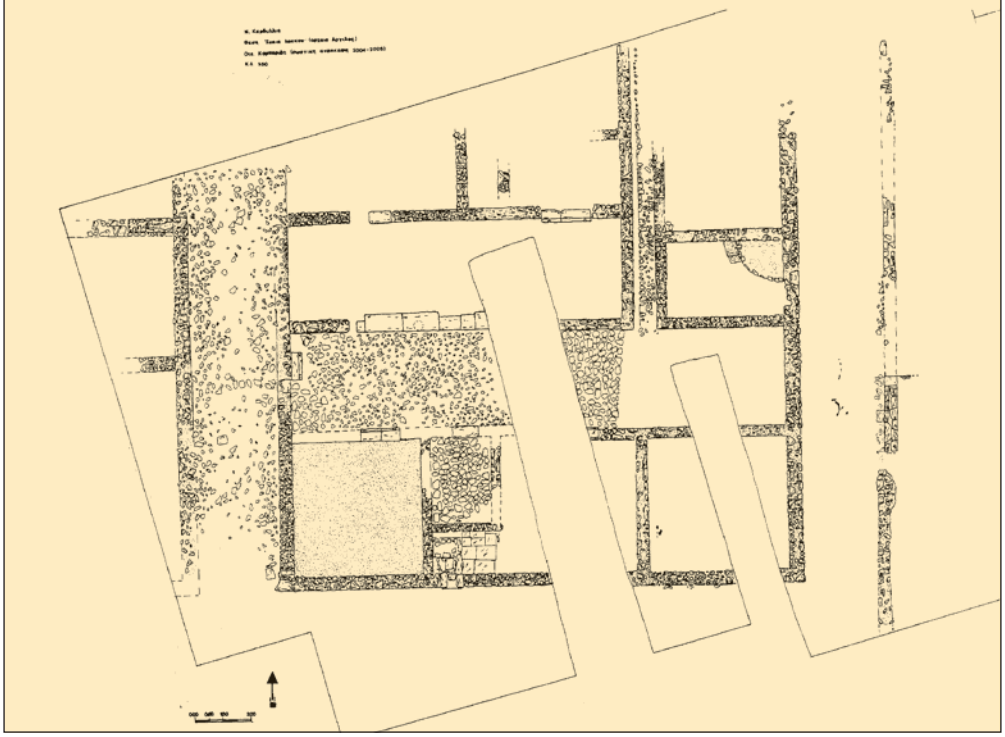

5. Άργιλος: κάτοψη του τομέα των κτισμάτων ανατολικά του λόφου.

Η συνέχιση της ανασκαφής στον τομέα αυτό θα επιτρέψει οπωσδήποτε να αναπτυχθεί η συζήτηση για την οικιστική οργάνωση της αποικίας. Πρόκειται για το ουσιώδες ερώτημα εάν υπήρξε από την αρχή της οικοδόμησης της συνοικίας αυτής στα μέσα του 6ου αιώνα, ή τουλάχιστον στη φάση της αναδιοργάνωσής της στις αρχές του 5ου αιώνα, συστηματική διανομή οικοπέδων στους κατοίκους της πόλης που να διέπεται από ένα κοινό μέτρο και οικοδόμηση των οικιών με βάση συγκεκριμένο τύπο. Η διανομή γης με βάση συγκεκρι-

6. Άργιλος: λιθόστρωτος δρόμος δυτικά της οικίας Α, άποψη από Β.

7. Άργιλος: ο ανδρώνας, το λουτρό και η καπνοδόκη της οικίας Α. Στο βάθος η αυλή και η παστάδα. Άποψη από ΝΑ.

μένα πρότυπα οργάνωσης χώρου είναι γνωστό ότι υπήρξε βασική αρχή των ελληνικών αποικιών.

Πρόσφατη σωστική ανασκαφική έρευνα σε αγροτεμάχιο[9] που βρίσκεται περίπου 300 μέτρα ανατολικά-νοτιοανατολικά του λόφου «Παλαιόκαστρο», νοτίως της εθνικής οδού Θεσσαλονίκης-Καβάλας, αποκάλυψε οικιστικά λείψανα που φωτίζουν τα παραπάνω ερωτήματα από μια διαφορετική οπτική γωνία (εικ. 2 και 4). Σ' αυτήν τη θέση, όπως και στα όμορα κτήματα δεν είχε παρατηρηθεί ποτέ ύπαρξη επιφανειακών ευρημάτων, με αποτέλεσμα να θεωρείται μέχρι πρόσφατα ότι η αρχαία πόλη περιοριζόταν μόνο στο λόφο Παλαιόκαστρο, του οποίου τα όρια είναι ευδιάκριτα. Η θέση αυτή βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με τη σημερινή ακτογραμμή, σε επίπεδη έκταση, σε αντίθεση με το λόφο Παλαιόκαστρο, ο οποίος χαρακτηρίζεται από σχετικά έντονες κλίσεις. Τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα στο σημείο αυτό καλύπτονται από επίχωση 2 μέτρων περίπου, καθαρή από αρχαιολογικά ευρήματα. Η σημαντική αυτή επίχωση είναι αποτέλεσμα της έντονης διάβρωσης των μαλακών εδαφών της περιοχής, και αυτός είναι πιθανόν και ο λόγος της απουσίας επιφανειακών ευρημάτων.

Σε έκταση 850 τ.μ. περίπου, στο βόρειο μισό του αγροτε - μαχίου, αποκαλύφθηκαν τμήματα τριών επιμήκων κτιρίων μεγάλων διαστάσεων που βαίνουν παράλληλα, με κατεύθυνση Β-Ν, καθώς και δύο λιθόστρωτοι δρόμοι μεταξύ τους (εικ. 5). Από τα κτίσματα σώζεται σε καλή κατάσταση το κατώτερο τμήμα των λιθόκτιστων τοίχων, τα μαρμάρινα κατώφλια, τα χωμάτινα ή λιθόστρωτα δάπεδα, καθώς και κάποιες κτιστές κατασκευές σε εσωτερικούς χώρους.

Σαφέστερη είναι η εικόνα που προέκυψε από την ανασκαφή για το μεσαίο κτίριο, το οποίο είναι και το πληρέστερα ερευνημένο. Το συνολικό του πλάτος είναι 18,70 μέτρα, ενώ το μήκος που έχει αποκαλυφθεί μέχρι τώρα φτάνει τα 19,30 μέτρα. Το βόρειο όριο του κτίσματος δεν έχει εντοπισθεί εντός της ανασκαμμένης έκτασης. Η κάτοψή του παραπέμπει στον τύπο «οικίας με παστάδα».[10]

Εκατέρωθεν του κτιρίου αυτού, μετά τη μεσολάβηση λιθόστρωτων δρόμων πλάτους 3 μέτρων, εντοπίστηκαν άλλα κτίρια, όμοιας κατασκευής, των οποίων όμως μικρό τμήμα αποκαλύφθηκε, καθώς η συνέχειά τους βρίσκεται εκτός των ορίων του ανασκαπτόμενου αγροτεμαχίου. Είναι πάντως φανερό ότι πρόκειται για οικοδομήματα αντίστοιχων διαστάσεων και εσωτερικής διαρρύθμισης.

Η είσοδος στο μεσαίο κτίριο, που ονομάζουμε οικία Α, βρίσκεται στη δυτική του πλευρά και οδηγεί αμέσως από τον λιθόστρωτο δρόμο, με μαρμάρινο κατώφλι, σε λιθόστρωτη αυλή διαστάσεων 11,80x3,50 μ. (εικ. 6).

Τη νοτιοδυτική γωνία της οικίας καταλαμβάνει χώρος με

8. Άργιλος: λουτρώνας, καπνοδόκη και αγωγός παροχέτευσης υδάτων της οικίας Α.

διαστάσεις 4,75x4,60 μ. με δάπεδο από πατημένο ερυθρό πηλόχωμα και με πρόσβαση από την αυλή (εικ. 7). Η είσοδος στο χώρο είναι έκκεντρα τοποθετημένη, με μαρμάρινο κατώφλι για δίφυλλη πόρτα. Ο χώρος αυτός μπορεί να ταυτιστεί με ανδρώνα όπου θα χωρούσαν επτά ανάκλιντρα διαστάσεων 2x0,70 μ.

Ανατολικά του ανδρώνα, στο κέντρο της νότιας πτέρυγας της οικίας, αναπτύσσεται το τριμερές σύνολο της κουζίνας «καπνοδόκη – λουτρών – οίκος», χαρακτηριστικό στοιχείο του τύπου οικίας με παστάδα.[11] Είσοδοι με μαρμάρινα κατώφλια οδηγούν από την αυλή στην καπνοδόκη και στον οίκο. Η καπνοδόκη έχει λιθόστρωτο δάπεδο. Ιδιαίτερα φροντισμένη είναι η κατασκευή του δαπέδου του λουτρού με πλακόστρωση και κτιστή βάση για την τοποθέτηση του λουτήρα. Σώζεται επίσης καλά ο κτιστός αγωγός στον νότιο τοίχο για την παροχέτευση των νερών έξω από το κτίριο (εικ. 8). Στο κέντρο της κουζίνας, που αποτελεί τον πυρήνα της κλασικής οικίας, πιθανολογούμε την ύπαρξη εστίας, η οποία προφανώς καλύπτεται από το μάρτυρα.

Βορείως της αυλής βρίσκεται επιμήκης χώρος διαστάσεων 11,70x3,40 μ. ανοιχτός προς την αυλή. Το άνοιγμα διαμορφώνεται με πωρολιθικό στυλοβάτη, στην επιφάνεια του οποίου διακρίνεται το ίχνος της βάσης του ενός από τους δύο ξύλινους πιθανότατα κίονες (εικ. 6). Πρόκειται για την παστάδα της οικίας. Στη βόρεια πλευρά της παστάδας, δύο είσοδοι οδηγούν σε δύο χώρους που θα αποτελούσαν τα ενδιαιτήματα της οικογένειας. Οι χώροι αυτοί δεν έχουν αποκαλυφθεί πλήρως, καθώς η ανασκαφή δεν προχώρησε βορειότερα.

Στην ανατολική πτέρυγα του κτιρίου βρίσκεται χώρος διαστάσεων 4,20x2,70 μ., ο οποίος φαίνεται να έχει άνοιγμα προς το δρόμο στα ανατολικά (εικ. 9). Στη βορειονατολική του γωνία υπάρχει φούρνος σε κτιστή βάση, με δάπεδο που φέρει έντονα ίχνη καύσης, επί του οποίου έχουν καταπέσει στοιχεία της ανωδομής του, επίσης με ίχνη καύσης. Πήλινες κατασκευές που μοιάζουν με πάγκους σώζονται αποσπασματικά σε διάφορα σημεία του χώρου, ενώ έντονα ίχνη καύσης διαπιστώθηκαν σποραδικά επί του δαπέδου του χώρου αυτού. Επί του δαπέδου βρέθηκαν επίσης θραύσματα από αβαφή μαγειρικά σκεύη, ενώ στη νοτιοανατολική γωνία του χώρου βρέθηκε σύνολο οστρέων, πιθανόν υπολείμματα γεύματος. Τα χαρακτηριστικά του χώρου σε συνδυασμό με τα κινητά ευρήματα και το άνοιγμα προς τα ανατολικά μας κάνει να σκεφτούμε ότι ίσως εδώ υπήρχε εργαστηριακός χώρος ή κατάστημα που λειτουργούσε ανεξάρτητα από την οικία.

Βορείως του χώρου με το φούρνο υπάρχει ένας επιμήκης χώρος που δεν έχει ακόμη αποκαλυφθεί στο σύνολό του και δεν έχει διερευνηθεί στο εσωτερικό του. Θα μπορούσε

9. Άργιλος: χώρος με φούρνο (εργαστήριο/κατάστημα;) της οικίας Α.

ίσως να αποτελεί άλλον έναν αντίστοιχο χώρο εργαστηρίου ή καταστήματος, καθώς δεν φαίνεται να έχει επικοινωνία με το υπόλοιπο σπίτι. Δυτικά των δύο αυτών χώρων υπάρχει λιθόστρωτος στενός διάδρομος και αγωγός.

Στην προέκταση της λιθόστρωτης αυλής προς τα ανατολικά διαμορφωνόταν ίσως αβαθής υπαίθρια δεξαμενή που δεχόταν τα όμβρια ύδατα από την αυλή, αλλά και από τον αγωγό που βαίνει παράλληλα με τον στενό διάδρομο δυτικά των δύο χώρων που περιγράψαμε πιο πάνω (εικ. 5). Νότια της πιθανολογούμενης δεξαμενής στη νοτιοανατολική γωνία του κτιρίου βρίσκεται άλλος ένας χώρος με δάπεδο από ερυθρό πατημένο πηλόχωμα, του οποίου η χρήση δεν έχει διευκρινιστεί ακόμη.

Τα κινητά ευρήματα της ανασκαφής είναι στην πλειονότητά τους οικιακού χαρακτήρα, όπως πήλινες αγνύθες, μεταλλικά αντικείμενα (χάλκινα και σιδερένια καρφιά, αγκίστρια, εργαλεία, βελόνες, μαχαιρίδια) καθώς και είδη κόσμησης (γυάλινες χάντρες, πήλινα κομβία). Στα κεραμικά σκεύη περιλαμβάνονται θραύσματα μελαμβαφών αγγείων (σκύφων, κυλίκων και λυχναριών), που τοποθετούνται χρονολογικά στον 5ο και 4ο αι. π.Χ. Ελάχιστα είναι τα θραύσματα μελανόμορφων και ερυθρόμορφων αγγείων, όπως ένα θραύσμα μελανόμορφης κύλικας που χρονολογείται στο δεύτερο τέταρτο του 5ου αι., και θραύσμα ερυθρόμορφης ληκύθου που χρονολογείται στα τέλη 5ου-αρχές 4ου αι. π.Χ. Από τα νομίσματα ξεχωρίζει αργυρό τετράδραχμο Ακάνθου που χρονολογείται στο πρώτο μισό του 5ου αι. π.Χ.[12] Από τα χάλκινα νομίσματα, η πλειονότητα αποδίδεται σε κοπές Αμφίπολης από το 413 έως το 357 π.Χ. Με βάση τα κινητά ευρήματα (κεραμική και νομίσματα) τα ανασκαμμένα κτίρια τοποθετούνται χρονολογικά περί τα μέσα του 5ου αι. π.Χ. και φαίνεται ότι εγκαταλείπονται μέσα στο πρώτο μισό του 4ου αι. π.Χ.

Η οικία Α, που ανασκάφηκε σε ικανή έκταση, αποτελεί τυπικό δείγμα κλασικής οικίας. Το γεγονός ότι αυτή η οικία εντάσσεται σε ευρύτερο πολεοδομικό ιστό με παράλληλους δρόμους εκατέρωθεν και με κτίσματα σε κανονική διάταξη μάς οδηγεί αναπόφευκτα στη σκέψη ότι το αρχιτεκτονικό σύνολο που εντοπίσθηκε εδώ ανήκει σε τμήμα της αρχαίας πόλης της Αργίλου, η οποία φαίνεται τώρα ότι εκτεινόταν και στη σχετικά επίπεδη ζώνη κατά μήκος της ακτής, ανατολικότερα από το λόφο «Παλιόκαστρο». Σημειώνουμε ότι και στο διπλανό οικόπεδο προς ανατολάς εντοπίσθηκαν με δοκιμαστικές τομές ανάλογα κτιριακά λείψανα, τα οποία, όμως, δεν έχουν ακόμη ερευνηθεί διεξοδικά. Εξάλλου, επειδή σ' αυτό το σημείο δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής ευρήματα που να χρονολογούνται στην αρχαϊκή εποχή, είναι λογικό να υποθέσου-

με ότι οι Αργίλιοι, οι οποίοι αρχικά εγκαταστάθηκαν μόνο στο λόφο, κτίζοντας με βάση τις κλίσεις του εδάφους, επεκτείνουν μέσα στον 5ο αιώνα την κατοίκηση και έξω απ' αυτόν. Η υπόθεση αυτή συνάδει και με την άποψη ότι η Άργιλος παρουσιάζει μια φάση ιδιαίτερης ακμής και ευμάρειας στο πρώτο μισό του 5ου αιώνα π.Χ., ώστε να δικαιολογείται το πολυσυζητημένο ποσό των 10,5 ταλάντων που καταβάλλει ως εισφορά στην Α΄ Αθηναϊκή Συμμαχία.[13] Μήπως, λοιπόν, οι κάτοικοί της επιλέγουν για την επέκταση της πόλης την επίπεδη έκταση προς τα ανατολικά υιοθετώντας ταυτόχρονα το ιπποδάμειο σύστημα, πρακτική που απαντά την ίδια εποχή σε πολλές ελληνικές μητροπόλεις και αποικίες;

Το κοντινότερο γεωγραφικά παράδειγμα αυτής της πρακτικής, μας το προσφέρει η Όλυνθος,[14] όπου δίπλα στην αρχική πόλη, η οποία καταλαμβάνει το λόφο με πιο χαλαρή πολεοδομική ανάπτυξη, προστίθεται το 432 π.Χ. ο νέος τομέας, με βάση αυστηρό σχεδιασμό εκ των προτέρων κατά το ιπποδάμειο σύστημα, εφόσον το επιτρέπει και το ανάγλυφο του εδάφους.

Έτσι και στην περίπτωση της Αργίλου, τα νέα ανασκαφικά δεδομένα μπορούν να στηρίξουν την υπόθεση ότι ενώ ο λόφος είναι ο πυρήνας της πόλης και κατοικείται συνεχώς από την ίδρυση της αποικίας, η πόλη αποκτά έναν νέο τομέα προς τα νοτιοανατολικά μέσα στον 5ο αι. π.Χ. (εικ. 1). Τα όρια και η μορφή αυτού του τομέα καθώς και η λειτουργική σχέση του με τον πυρήνα της πόλης θα πρέπει να διερευνηθούν διεξοδικότερα στο μέλλον. Οπωσδήποτε η συνέχιση των ανασκαφών στην Άργιλο και η μελέτη των ευρημάτων αναμένεται να προσφέρουν απαντήσεις σε πολλά ερωτήματα σχετικά με την οικιστική και την πολεοδομία των ελληνικών αποικιών στο βόρειο Αιγαίο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Ηρόδ. 7.115· Θουκ. 4.103.3· N.G. Hammond, *A History of Macedonia*, τόμ. 1, Οξφόρδη 1972, σ. 440· Δ. Λαζαρίδης, *Αμφίπολις και Άργιλος*, Αρχαίες ελληνικές πόλεις 13, Αθήνα 1972· Κ. Λιάμπη, «Άργιλος: Ιστορία και Νόμισμα», *Νομισματικά Χρονικά* 13 (1994), σ. 7-36.

[2] Θουκ. 4.84· Ε. Τρακασοπούλου-Σαλακίδου, «Αρχαία Άκανθος: 1986-1996», *ΑΕΜΘ* 10Α (1996), σ. 297-312.

[3] Κ. Σισμανίδης, «Αρχαία Στάγειρα 1990-1996», *ΑΕΜΘ* 10Α (1996), σ. 279-296.

[4] Ηρόδ. 7.22· Ε.-Μ. Τσιγαρίδα, «Ανασκαφική έρευνα στην περιοχή της αρχαίας Σάνης-Ουρανούπολης», *ΑΕΜΘ* 10Α (1996), σ. 333-346.

[5] Ε. Winter, «Τα ίχνη των πόλεων της ανατολικής Χαλκιδικής», *ΑΕΜΘ* 13 (1999), σ. 283-294.

[6] Βλ. Μ. Τιβέριος, «Ανασκαφή ενός νεκροταφείου του 5ου αι. π.Χ. στην αρχαία Άργιλο», *ΑΔ* 39 (1984) Β1, σ. 1-47· *ΑΔ* 29 (1973/74) Β3, σ. 787-8· *ΑΔ* 32 (1977) Β2, σ. 252-3· *ΑΔ* 33 (1978) Β2, σ. 296-9· *ΑΔ* 47 (1992) Β2, σ. 472-474· Δ. Μαλαμίδου, «Ανασκαφικά στοιχεία για την παρουσία των Ελλήνων στην περιοχή των εκβολών του Στρυμόνα πριν από την ίδρυση της Αμφίπολης: Εννέα Οδοί και Άργιλος», *ΑΕΜΘ* 20 (2006), σ. 185-196.

[7] Πρόγραμμα συνεργασίας της ΙΗ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Καβάλας και του Πανεπιστημίου του Μόντρεαλ (Καναδάς). Βλ. Ζ. Μπόνιας / J. Perreault, «Άργιλος, ανασκαφή 1992-1993», *ΑΕΜΘ* 7 (1993), σ. 465-473· Ζ. Μπόνιας / J. Perreault, «Άργιλος, πέντε χρόνια ανασκαφής», *ΑΕΜΘ* 10Β (1996), σ. 663-680· Ζ. Μπόνιας / J. Perreault, «Άργιλος, ανασκαφή 1997», *ΑΕΜΘ* 11 (1997), σ. 539-548· Ζ. Μπόνιας / J. Perreault, «Άργιλος, η αρχαιότερη ελληνική αποικία στη θρακική περιοχή του Στρυμόνα», Πρακτικά του Συμποσίου «Άνδρος και Χαλκιδική», *Ανδριακά Χρονικά*, τόμος 29, Άνδρος 1998, σ. 173-196· Ζ. Μπόνιας / J. Perreault, «Άργιλος, ανασκαφή 1998-1999», *ΑΕΜΘ* 14 (2000), σ. 109-116· J. Perreault / Ζ. Μπόνιας «Άργιλος 2005», *ΑΕΜΘ* 19 (2005), σ. 81-88, καθώς και τον δικτυακό τόπο www.argilos.org

[8] Το μέγεθος και η επιμελημένη κατασκευή οδήγησαν τους ανασκαφείς να υποθέσουν δημόσιο χαρακτήρα για το κτίριο αυτό.

[9] Δ. Μαλαμίδου / Αθ. Σαλονικιός, «Τα όρια και η πολεοδομική εξέλιξη της αρχαίας Αργίλου: νέα δεδομένα από σωστική ανασκαφή στη θέση "Συκιά Λάκκου" Ν. Κερδυλλίων», *ΑΕΜΘ* 19 (2005), σ. 89-96.

[10] W. Hoepfner / E.L. Schwandner, *Haus und Stadt im Klassischen Griechenland*, 1986· W. Hoepfner, «Η πολεοδομία της κλασικής περιόδου», στο Αλ. Λαγόπουλος (επιμ.), *Η ιστορία της ελληνικής πόλης*, Περιοδικό Αρχαιολογία και Τέχνες / Ερμής, Αθήνα 2004, σ. 205-216.

[11] N. Dunlap-Cahill, «Olynthus: Social and spatial planning in a Greek city», αδημ. διδ. διατρ., University of California, Berkeley, 1991, σ. 202 κ.ε.

[12] H. Gaebler, *Die Antiken Münzen von Makedonia und Paionia*, τόμ. 2, Βερολίνο 1935, 23, πίν. VI, 6.

[13] Για τη σχετική συζήτηση και βιβλιογραφία, βλ. Λιάμπη, *ό.π.*, σ. 9 και 16.

[14] D.M. Robinson, *The Hellenic House*, Olynthus VIII, 1938· D.M. Robinson, *Domestic and Public Architecture*, Olynthus XII, 1946.

Private Dwelling and Town Planning in Argilos, Thrace

Demetria Malamidou

The excavations at Argilos, the oldest Greek colony on the Thracian coast, elucidate our knowledge of the foundation and organization of the Greek colonies in northern Aegean. The stone built edifices on the Palaeokastron hill, which have been preserved in a height of even four meters, confirm the existence of two-storied dwellings, built in successive levels and in an irregular town planning on the slope. The research to the east-southeast of the Argilos hill has yielded sections of three parallel large oblong buildings, oriented from north to south, as well as two stone paved streets separating them from each other. The finds from the middle building, which has been extensively researched, are more concrete and reveal a plan relevant to the architectural type of the house with a stoa (*pastada*). On the basis of the mobile finds, these dwellings, which can be dated from around the middle of the fifth century BC, are abandoned in the first half of the fourth century BC. These new excavation data reinforce the hypothesis that, although the town on the hill slope is the nucleus of Argilos and has continuously been inhabited since the foundation of the colony, in the fifth century BC the town acquires a new sector to its southeast, which is built according to the Hippodamean town-planning system. The boundaries, form and functional relation of this sector with the original town on the hill deserve to be thoroughly researched in the future.